

KAZALO

Zahvale	9
Aktualnost realističnega diskurza – uvodna pojasnila in shema razprave	11

PRVI DEL: Realizem in literatura – tradicija 19. stoletja

1	Obsegi pojma realizem	19
1.1	Pojem realizem v filozofiji, lingvistiki in drugih disciplinah	20
1.1.1	Sholastični spor o univerzalijah	20
1.1.1.1	Katoliški realizem in literatura	21
1.1.2	Spoznavna teorija	22
1.1.3	Realistična semantika	23
1.1.4	Zgodovinopisje – realpolitika	24
1.2	Beseda realizem v literaturi in literarni vedi	25
1.2.1	Izraz na meji metaforične rabe besede iz vsakdanjega jezika in strokovnega izraza literarne in umetnostne vede – J. P. Stern	28
1.2.1.1	Besednjak literarne vede	28
1.2.2	»Reprezentativnost« in realistične jezikovne igre	29
1.2.3	Edinstvenost in nedeljivost realnosti sveta v realizmu	30
1.2.3.1	Sredstva realistične literature	31
1.2.3.2	Meje realizma	33
1.2.4	»Srednja oddaljenost« in personalizem	34
1.2.5	Realizem in transcendentalno	37
2	Vprašanje posnemanja	41
2.1	Problem izvajanja pojma realizem iz odnosa med literaturo in dejanskostjo	42
2.1.1	Problem realizma kot metode dojemanja resničnosti	43
2.2	Marksizem in realizem	48
2.2.1	Socialistični realizem – realizem kot norma	49
2.2.1.1	Določili socialističnega realizma – tipično in partijnost	50
2.2.2	György Lukács in polemike o realizmu v marksističnih okvirih 1936–1938	51
2.2.2.1	Lukácsovo razumevanje odnosa avtor/bralac–dejanskost	53
	Pomen krize za Lukácsev pojem realizma v kontekstu teorij diskurza	57
2.2.2.2	Lukácsovo razumevanje poetoloških vprašanj odnosa avtor–delo	61
	Lukács: Solženicin – socialističnorealistični antistalinizem?	64
	Vprašanje perspektive in partijnosti v Lukácsovi interpretaciji Solženicinovih del	73

2.2.3	Ugovori Lukácsu – Theodor Wiesengrund Adorno in stališča zagovornikov modernističnih poetik	79
2.2.4	Realizem, modernizem in novo (Boris Groys)	87
2.2.5	Bertolt Brecht in realizem	96
2.3	Sorodni pojmi: imitacija, objektivnost, iluzija, konkretizacija	99
3	Realizem kot (literarno)tipološki problem	103
3.1	Tipologije in duhovna zgodovina	103
3.1.1	Tipologije in genologija	107
3.1.2	Tipološke rabe besede realizem v 19. stoletju – normativnost, programskost	108
3.1.3	Določitev literarnozgodovinskega pojma realizma pri Janku Kosu	110
3.1.4	Verizem iz tipologije Janka Kosa in realizem v tipološkem pomenu iz 19. stoletja	111
3.1.5	Problem demokratičnosti realizma	112
3.1.6	Postromantika in realizem v drugi polovici 19. stoletja v literaturi na Slovenskem – duhovnozgodovinski pristop Janka Kosa	113
3.2	Kreaturni realizem – Erich Auerbach: Mimesis	117

DRUGI DEL: Novomedijska umetnost in literatura – kratki stik?

4	Novomedijskost, postmedijskost, intermedijskost	127
4.1	Novi mediji Leva Manoviča	128
4.2	Večpredstavnost in vprašanje vizualnega v literaturi	137
4.3	Intermedijska umetnost – slovenska uradna oznaka	139
5	Kdo izjavlja – kdo izbira?	141
5.1	Hermenevtika Mihaila Bahtina	141
5.2	Izdelava literarne izjave – primer knjižne objave besedila	144
5.3	Problem novomedijskega literarnega dela kot avtorske izjave – Espen J. Aarseth: kibertekst in ergodična perspektiva	145
5.3.1	Prvi tip kiberteksta: tekst kot igra	148
5.3.2	Drugi tip kiberteksta: urejeno sodelovanje pri nastajanju literarnega teksta	158
5.3.2.1	Novomedijski literarni projekt kot uredniška sistematizacija uporabniških besedil – digitalne skupnosti	164
	Tekmovalna kategorija digitalnih skupnosti na festivalu Ars Electronica	165
	Literarna digitalna skupnost – literarnoumetniški večuporabniški diskurz: Alvar Freude in Dragan Espenschied: Assoziations-Blaster (1999–)	168
5.4	Problem stroja v vlogi avtorja	174
5.4.1	Problematičnost emergentizma v teoriji umetnosti	176

5.4.2	Tehnoimaginacija Viléma Flusserja	181
5.4.3	Google kot »umetna inteligenca«	191
5.4.4	Vuk Ćosić: Nacija – Kultura (2000)	197
5.5	Računalniška obdelava podatkov, semiotično in jezik	201
5.5.1	Prepreke na poti k računalniški simulaciji jezika – David Link: Poesiemaschinen/Maschinenpoesie	205
6	Vprašanje literarnih oblik in žanrov v novih medijih	217
6.1	Soneti?	218
6.1.1	Teo Spiller: Spam.sonnets (2004)	221
6.1.2	Avtomati in poezija – sonetna »omejitev« v Oulipo	223
6.1.3	(Sonetni) vmesnik	225
6.1.4	Jezik spama	227
6.1.5	Jaka Železnikar: A tag cloud sonnet of my day (21 Jan 09)	230
6.2	Negativ literarne oblike v novih medijih – Srečo Dragan: Metamorfoza lingvistika/Metamorphosis of Language (2007)	231

TRETJI DEL: Urejanje arhivov in realizem – aktualnost realizma

7	Komunikacijski artefakt kot arhiv	237
7.1	Pomeni pojma arhiv v umetnosti	239
7.1.1	Pojem arhiva pri Michelu Foucaultu ter produkcija arhivske umetnosti	240
7.1.2	Digitalni arhivi – podatkovna zbirka kot materialni nosilec in kulturna oblika	241
7.1.3	Estetika arhiva v historičnih avantgardah in neoavantgardah (Benjamin Buchloh)	245
7.1.3.1	Institucionalna kritika	250
7.1.4	Različni pristopi v umetnosti arhiva	252
7.1.5	Dejanskost kot arhiv – nanotehnologija in algoritmična revolucija	255
7.2.1	Fotografski realizem 19. stoletja med realizmom in nominalizmom (Allan Sekula)	259
7.2.2	Sintetični realizem (Lev Manovič)	260
7.3	Alegorični pogled Walterja Benjamina	262
7.3.1	Adornovo zavračanje Benjamina	262
7.3.2	Lukács in Benjamin	264
7.3.3	»Ideja« žaloigre	266
7.3.4	Trupla in ruševine	269
7.3.5	Benjamin in teorija novih medijev	275
7.3.5.1	Srečo Dragan: Rotas Axis Mundi (1995/96)	276

8	Peirceov filozofski pragmaticizem in realistični diskurz Hansa Vilmarja Gepperta	279
8.1	Kriznost in (literarno) umetnostni realizem 19. stoletja	281
8.2	Peirceov pragmaticizem	287
8.2.1	Peirceova semiotika in strukturalistična ter poststrukturalistična semiologija	288
8.2.2	Šeststopenjski model znaka	290
8.2.3	Pragmatična maksima oz. miselni eksperiment	293
8.2.4	Peirceova misel v zgodovinskem kontekstu	298
8.3	Hans Vilmar Geppert in realistična semiotika	301
8.3.1.1	Šeststopenjski model znaka in realistični diskurz	304
8.3.1.2	Realizem in Peirceove dodatne razdelitve znaka iz 1903	306
	Podvrste reprezentamena – realizem in sinznaki	306
	Podvrste nanašanja znaka na objekt – realizem in indeksi	309
	Vrste odnosa znaka do končnega interpretanta – realizem in diciznaki	310
8.3.2	Primeri Geppertove analitične metode	312
8.3.2.1	Slika labirinta v romanu Zeleni Henrik Gottfrieda Kellerja	313
8.3.2.2	Interpretacije naslovov romanov	317
8.3.3	Osnovni element Peirceove teorije	318
8.3.4	Meje literarnega realizma	321
8.3.4.1	Naturalizem v okvirih »realistične poti«	322
8.3.4.2	Realizem in »estetika moderne«	324
	Brezlestvično omrežje (Albert-László Barabási in Réka Albert)	326
8.3.4.3	Pozni realizem	327
8.3.4.4	Realizem in postmodernizem	329
8.4	Aktualnost realističnega diskurza v postmedijski perspektivi	332
8.4.1	Kontinuiranost diskurza v slikarskem jeziku znakov – Dominik Mahnič: Tihožitje 1.–4. (2008–09)	333
8.4.2	Realistični romani s preloma 20. v 21. stoletje	335
	 Odgovarjanje na vprašanje realizma (Povzetek)	341
	Literatura	353
	Slike	371
	Recenziji	383
	Abstract	387